

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Viite: VN/17877/2023 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Keski-Suomen ELY-keskuksen lausunto

Keski-Suomen ELY-keskuksen lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet E-vastuualueen maaseutuyksikkö ja Y-vastuualueen luontoyksikkö. Laki luonnoksesta ja siihen liittyvästä muistiodokumentista tehdyt havainnot on ryhmitelty lausunnossamme vastuualueittain.

Y-vastuualueen luontoyksikön kommentit

Lausunnoilla olevien lakiluonnosten (Laki EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista ja Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta) varsinaisten pykälien osalta ei kommentoitavaa. Muutamia huomioita kuitenkin liittyen lakiluonnoksen muistiodokumenttiin:

Luvussa 3.2.1. Asetuksessa tarkoitettu metsäkato ja metsien tilan heikkeneminen todetaan, että asetuksessa metsäkadolla tarkoitetaan metsän raivaamista maatalouskäyttöön. Lisäksi todetaan, että harvennusten, metsänhoitotöiden tai luonnonhoitotoimien toteuttaminen eivät merkitse asetuksen tarkoittamaa metsäkatoa. Tässä luvussa luonnonhoitotoimia ei kuitenkaan määritellä tarkemmin. Tässä tarkoitettujen luonnonhoitotoimien kuten perinnebiotooppien kunnostus tulisi kuvata asetuksessa tai lakiesityksessä.

Perinnebiotooppeja, kuten metsälaitumia, hakamaita ja niittyjä on tarpeen kunnostaa, jotta perinteisen kaltaiset maatalousympäristöt ja niille sopeutunut lajisto eivät katoa Suomesta. Kaikki perinnebiotooppityypit ovat Suomessa uhanalaisia. Perinnebiotoopeilla on erittäin suuri lajistollinen monimuotoisuus ja niiden kunnostusmahdollisuuksien heikentäminen on hälyttävää. Jatkossakin tulisi olla mahdollista kunnostaa metsälaitumia ja hakamaita puoliavoimeksi sekä jo puustottuneita niittyjä avoimiksi alueiksi.

Luvussa 4.2.3. Ympäristövaikutukset, Vaikutukset ilmastonmuutoksen hillintään todetaan, että metsäkatoasetuksesta voi aiheutua negatiivista vaikutusta, jos se vaikeuttaa metsitettyjen maatalousympäristöjen ennallistamista ja raivaamista perinnebiotoopeiksi tai vähentää uusien metsälaidunten perustamista. Kohdassa voisi tarkemmin eritellä sen ongelman, että

19.7.2024

asetuksesta voi koitua erityisesti ongelmia metsitettyjen tai luontaisesti puustottuneiden niittyjen ennallistamiseen. Erityisesti niityillä on suuri monimuotoisuusarvo.

E-vastuualueen maaseutuyksikön kommentit

Yleistä

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista täydentäisi Euroopan parlamentin ja neuvoston metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä koskevaa asetusta. Suomen näkökulmasta haasteena on joiltakin osin nimenomaan varsinaisen EU:n metsäkatoasetuksen sisältö.

Asetuksen perustavoite, maailmanlaajuisen metsäkadon vähentäminen, on sinänsä tarpeellinen ja kannatettava. Metsäkatoasetuksessa säädetään toimijoita ja kauppaa koskevista velvoitteista, mutta erikoisella tavalla rajattuna. Metsäkatoasetuksen mukaan metsäkatoa syntyy, kun metsää raivataan maatalouskäyttöön. Sääntely koskee vain muutamia maatalouden toimialaan liittyviä tuotteita (muistio, luku 2.2.2, s.8). Ne todennäköisesti ovat maailmanlaajuisesti merkittäviä metsäkadon aiheuttajia, mutta asetuksen vaatimien toimenpiteiden kohdentaminen Suomen oloissa voidaan joiltakin osin kyseenalaistaa, kun pohditaan mahdollisia metsäkadon aiheuttajia ja toisaalta asetuksen toimeenpanon negatiivisia seurannaisvaikutuksia.

Asetuksen velvoitteet kohdistuvat vain siinä mainittuihin seitsemään hyödykkeeseen. Kuten muistiossa todetaan, Suomessa kasvatetaan näistä maataloushyödykkeistä vain nautaeläimiä (luku 3.2.2, s. 18). Asetuksen vaikutukset kohdistuvat Suomessa nautakarjatalouteen, suoraan naudanlihantuotantoon ja välillisesti maidontuotantoon.

Suomessa ilmasto-olosuhteet rajoittavat suoraan ihmisravinnoksi kasvatettavaa kasvilajivalikoimaa ja etenkin maan pohjoisemmissa osissa olosuhteet ovat otollisimmat nurmentuotantoon. Nautaeläimet kykenevät hyödyntämään nurmea ja sitä kautta nurmialaa kyetään muuntamaan lihan ja maidon kautta ihmisravinnoksi.

Muistiossa (luku 3.2.2, s. 18) todetaan, että nautoja kasvattavien tilojen määrä on vähentynyt nopeasti viime vuosikymmeninä. Tuotannon taso on kuitenkin kyetty säilyttämään tuotantoa tehostamalla ja jatkavia tilojen laajennusinvestoinneilla. Tämän kaltaisen rakennekehityksen ennakoidaan jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Naudanlihantuotannon lisäksi samanlainen rakennekehitys on ollut maidontuotannossa. Enemmistö Suomen nautatiloista on lypsykarjatiloja ja niiltä tulee selvästi suurin osa naudanlihantuotannon eläinaineksesta. Tätä kautta metsäkatoasetus koskettaa vahvasti myös Suomen maidontuotantosektoria.

Edellä mainittujen tietojen perusteella Suomen maatalouden kehittymisen ja ruokahuollon näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että

19.7.2024

investointihalukkuus ja -mahdollisuudet nautakarjatalouden kehittämiseen pysyvät riittävällä tasolla myös tulevaisuudessa.

Suomi on metsäinen maa ja maatalousmaata on suhteessa vähän verrattuna metsäalaan. Tämä korostuu etenkin väli- ja Pohjois-Suomen nurmivaltaisilla viljelyalueilla, joilla keskeinen merkitys Suomen nautakarjataloudessa. Koko markkinaketju huomioon ottaen, EU:n metsäkatoasetuksen toimeenpanolla on huomattava vaikutus suomalaiseen maa- ja metsätalouden nimenomaan nautakarjatalouteen kohdistuvan sääntelyn kautta.

Metsäkatoasetuksen mukaan sen rajoitteiden piiriin kuuluvia tuotteita ei saa saattaa markkinoille, asettaa saataville markkinoille tai viedä, jos sen valmistuksessa on käytetty puuta (hyödykettä), joka olisi peräisin maa-alalta, joka on ollut asetuksessa määritellyn metsien kohteena 31.12.2020 jälkeen (Muistio, luku 3.2.3., s. 19).

Asetus asettaa monet suomalaiset nautakarjatilat vaikeaan tilanteeseen sekä tulevaisuuden investointisuunnitelmien että vuoden 2020 jälkeen jo tehtyjen investointien osalta, mikäli niiden katsotaan syyllistyvän metsäkatoasetuksen vastaiseen toimintaan. Tähän liittyy vähintään pari merkittävää ongelmaa: nautakarjatalouden rakentamiseen voi tietyllä tilajoukolla olla vaikea löytää toimivaa ja taloudellisesti järkevää rakennuspaikkaa ilman, että jouduttaisiin menemään metsän puolelle tai, että rakentamisella leikattaisiin jo ennestään niukkaa peltoalaa. Toiseksi, asetuksen takautuvuus saattaa pahimmillaan johtaa siihen, että jo rakennetussa eläinsuojassa tuotettu liha tulkitaan markkinakelvottomaksi, jolloin tuottajalle aiheutuu asetuksen vuoksi kohtuuttomat seuraamukset. On oletettavaa, että asetus heikentää nautakarjatalouden investointimahdollisuuksia ja -aktiivisuutta.

EU:n metsäkatoasetuksessa kiinnitetään huomiota nimenomaan maatalouden tieltä hävitettävään metsäalaan, vaikka metsää raivataan merkittävästi monien muiden maankäyttömuotojen tieltä (esimerkiksi asuminen, liikenne, energiantuotanto ja -siirto). Suomen maankäyttöolot ja mm. ruokahuoltoon liittyvät riskit huomioon ottaen metsäkatoasetuksen toimeenpanon kohdentaminen voidaan joiltakin osin kyseenalaistaa, mikä tulee ottaa huomioon, kun säädetään kansallista lakia metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista. Huolta herättää muistion luvussa 4.2.1 (s. 30) esitetty toteamus: "*Varmaa tietoa siitä, mitkä ovat metsäkatoasetuksen ja sen johdosta ehdotetun kansallisen lainsäädännön vaikutukset, ei voida esittää*"

3 § Määritelmät

3) toimija:

Hyvin metsävaltaisena maana asetuksen piiriin kuuluva toimijajoukko, etenkin laajan yksityismetsänomistusrakenteen vuoksi voi kasvaa Suomessa todella suureksi (muistio luku 3.5). Toimija-määritelmä pitää harkita huolella kansallisessa toimeenpanossa. Siinä pitää ottaa huomioon suomalaiset olosuhteet siten, ettei markkinavaikutusketjua uloteta

19.7.2024

tarpeettoman pitkälle, jos sillä ei nähdä olevan todellista heikentävää vaikutusta metsäkatoasetuksen tavoitteiden toteutumiselle.

9 § Tarkastusmäärät

Lain 3 § määritelmien kansallisella tulkinnalla lienee oleellinen merkitys tarkastusmäärien muotoutumisessa. Merkittävää on myös se mihin riskiluokkaan Suomi määrittää metsäkatoasetuksen näkökulmasta. Suomen metsäisyys ei voine vaikuttaa riskiluokkaa korottavasti, kun samaan aikaan otetaan huomioon, että metsäkatoasetuksen määrittelemistä "riskihyödykkeistä" Suomessa kasvatetaan vain nautaeläimiä.

14 § Perustellut huolenaiheet

Pykälän otsikon mukaisesti tulkinta lienee, että huolenaiheen esittäjän on tunnettava hyvin metsäkatoasetuksen sisältö, jotta kirjallisesti ilmaistava huolenaiheen ilmaisu on riittävän hyvin perusteltu, ennen kuin valvova viranomainen ryhtyy sen takia toimenpiteisiin. Tämä on hyvä myös asetuksen perusteella tarkkailussa olevien toimijoiden oikeusturvan ja tarkastuksista vastaavan viranomaisen näkökulmasta.

Jyväskylässä 19.7.2024

Maaseutuyksikön päällikkö

Pertti Ruuska